

MEMÒRIA

**MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL CARRER DE
ROGER, 48-74. BARCELONA (BARCELONÈS) .**

Codi: 052/17

Nº de referència de la resolució: R/N 204 K121-NB 2017/1-
20189

Dates de la intervenció: Del 24 d'abril al 19 de maig de 2017

Autor: Jordi Ardiaca Rodríguez.

FITXA TÈCNICA

Nom del jaciment: Carrer de Roger, 48-74. Refugi núm. 1529.

Nº de referència de la resolució: R/N 204 K121-NB 2017/1-20189

Nº d'inventari: 052/17

Projecte de recerca en el qual s'hi integra:

Municipi: Barcelona

Comarca: Barcelonès

Coordenades UTM: UTM ETRS89: X 427137.3/ Y 4581032.7

s.n.m: 35.20 metres

Superfície avaluada: 67.38 metres quadrats

Estat de conservació:

Tipus d'intervenció : Preventiva

Tipus d'activitat : Control

Cronologia: Contemporani

Dates d'execució: Del 24 d'abril al 19 de maig de 2017

Promotor: ITEE S.L.

Lloc de dipòsit temporal: Museu d'Història de Barcelona

Directors/es: Jordi Ardiaca Rodríguez

Redactors/es de la memòria: Jordi Ardiaca Rodríguez

Paraules clau: Carrer Roger, refugi antiaeri núm. 1529, rasa, línies elèctriques.

Resum: Control de la rasa efectuada per col·locar dues línies noves de mitja i baixa tensió elèctrica al carrer de Roger de Barcelona, sense detectar cap estructura o nivell d'interès arqueològic.

ÍNDEX

Fitxa tècnica.....	pàg. 01
1- Introducció	pàg. 03
2- Situació geogràfica i àmbit d'intervenció	pàg. 04
3- Antecedents històrics i arqueològics	pàg. 05
4- Metodologia	pàg. 08
5- Descripció dels treballs i resultats obtinguts	pàg. 09
6- Conclusions.....	pàg. 13
7- Bibliografia	pàg. 14

ANNEXOS

- Planimetria	pàg. 16
- Inventari fotogràfic	pàg. 17

1.INTRODUCCIÓ

En aquesta memòria recollim els treballs realitzats al carrer de Roger 48-72, de Barcelona. Els treballs han estat motivats per la instal·lació de dues noves línies elèctriques de mitja i baixa tensió, al carrer esmentat.

L'actuació duta a terme es contempla en el marc d'una Intervenció Arqueològica Preventiva definida en funció de l'interès arqueològic i de l'elevat valor històric de la zona, al barri de Sans - Montjuïc de Barcelona, que ofereix una rellevància arqueològica considerable per la possibilitat d'aportar nous elements que permetin aprofundir en el coneixement de l'ocupació urbana de la ciutat.

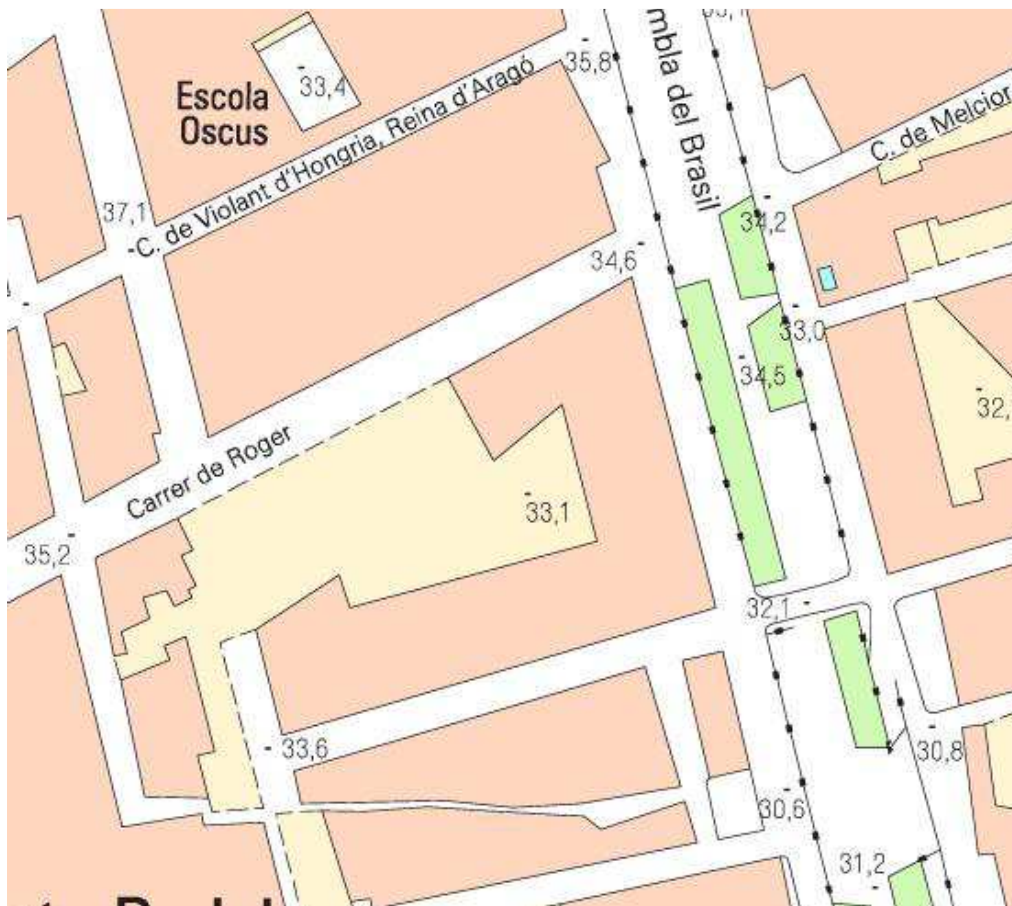
Els treballs han sigut promoguts per ITEE S.L., mentre que l'empresa adjudicatària de la instal·lació de les noves línies ha estat l'empresa UNRASA. El control arqueològic ha estat sota la direcció de l'arqueòleg Jordi Ardiaca Rodríguez, entre el 24 d'abril i el 16 de maig de 2017, d'acord amb la corresponent resolució d'expedient R/N 204 K121-NB 2017/1-20189 del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

El codi d'intervenció donat pel Servei d'Arqueologia de Barcelona ha estat el 052/17.

2. MARC GEOGRÀFIC

L'indret del qual és objecte el present projecte d'intervenció Arqueològica està situat al carrer de Roger, 48-74, del districte de Sans - Montjuïc de Barcelona, comarca del Barcelonès.

Les coordenades UTM són: UTM31N / ETRS89: X 427137.3/ Y 4581032.7, i l'altitud sobre el nivell del mar està entre els 35,20 metres a la cota superior i els 34,50 metres assolits a la cota inferior.

Plànol de situació del carrer de Roger, 48-72 de Barcelona.

3. ANTECEDENTS HISTÒRICS I ARQUEOLÒGICS

La zona on s'instal·len les noves línies elèctriques entre els números 48-72 del carrer de Roger de Barcelona és d'interès arqueològic per diversos factors, entre els quals destaca la construcció en el mateix carrer d'un refugi antiaeri i d'un segon que transcorre pel carrer Juan de Sada, i té un dels extrems en el carrer de Roger.

Arran dels atacs aeris a la població durant la guerra civil (1936-1939), la Generalitat de Catalunya va organitzar la Junta de Defensa Passiva que s'havia d'encarregar de la construcció de refugis antiaeris. Per la construcció d'aquest refugi es feia un projecte inicial i era una brigada d'obriers de la mateixa Generalitat, ja més endavant va ser el mateix Ajuntament, qui s'encarregava de la construcció. A mesura que anava avançant la guerra, foren els mateixos ciutadans els que en feien l'execució seguint els models establerts per la Generalitat. A Barcelona se'n construïren al voltant d'uns 1.400.

De la majoria dels refugis es coneix la ubicació aproximada, i una part del recorregut. És difícil tenir coneixement dels accessos, ja que alguns projectes no es van realitzar en la seva totalitat. Els primers refugis antiaeris construïts varen ser dissenyats per la seva futura reutilització, principalment eren galeries de mina que servien per incorporar-les a la xarxa del clavegueram de la ciutat. Els primers de grans dimensions, es varen condicionar amb planxes de formigó armat, per a la seva utilització com a banys públics, biblioteques o aparcaments.

Per la informació recollida en l'arxiu Administratiu de l'Ajuntament de Barcelona, es tractaria del refugi número 1529, el qual quedaria afectat directament pel present projecte. El refugi que transcorre pel carrer Juan de Sada, entre l'Avinguda Madrid i el carrer de Roger, té el número 1513 (veure Atlas dels refugis de la guerra civil espanyola a Barcelona, editorial CLABSA / Ajuntament de Barcelona, 2002).

Pel que fa al refugi número 1531 situat al carrer Juan de Sada entre els antics carrers de París (actual Avinguda Madrid) i de Yolanda (actual carrer Violant d'Hongria), segons la documentació existent a l'AMAB del fons Defensa Passiva, en el que es conserven els plànols del refugi antiaeri amb data de maig de 1937, sabem que es tracta d'una construcció antiaèria tipus "galeria" d'aproximadament 140 metres lineals al carrer Juan de Sada des del carrer París, passant pel carrer Yolanda fins al carrer de Roger, amb una amplada de 2,40 m. i una alçada de 3 m. amb un folre de 0,50 m de gruix als murs i de 0,10 m. a la solera. Aquest refugi constava de quatre accessos, un d'ells a la confluència amb el carrer de Roger.

El refugi núm. 1529, carrer de Roger, entre el carrer de Portbou i la rambla Brasil, segons la documentació existent a l'AMAB del fons de Defensa Passiva, on es conserven els plànols i apunts topogràfics del refugi antiaeri, sabem que es tractava d'una construcció antiaèria del tipus "galeria". La documentació del projecte indica que el refugi es basa en una galeria de 520 m. de llargada, 3 m. d'alçada i 1,90 m. d'amplada. Aquesta està reforçada per un folre intern de 0,40 m. de gruix als murs i la volta amb 0,10 m. de solera.

Entre el 20 d'octubre i 11 de novembre de 2012 es va dur a terme una prospecció geofísica per localitzar les galeries i les entrades del refugi núm. 1513 (veure: <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3510>), que va permetre localitzar dues possibles entrades en la cruïlla de l'avinguda de Madrid i de Juan de Sada.

Durant el mes de maig de 2013 es dugué a terme una campanya per la documentació del refugi de Juan de Sada (veure: <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3562>). L'actuació va constar de dues fases: la primera va consistir en l'obertura d'una cala per tal de cercar una de les entrades del refugi a la canonada dels carrers Juan de Sada amb el carrer Violant d'Hongria, i la segona es va centrar en la documentació interior del refugi.

No es va poder localitzar l'accés, que estaria a l'interior d'un edifici actual, i si es va documentar la part exterior de la volta de la galeria.

La inspecció a l'interior del refugi, feta a través de les dues tapes registre de clavegueram, va permetre conèixer amb exactitud el seu estat actual. Es tracta d'un refugi de 151 metres lineals, amb cinc accessos originals tapiats. La modificació més important des de la seva construcció ha estat la connexió amb la xarxa de clavegueram en un moment indeterminat i el canvi de nivell interior, associat a la necessitat d'assolir un pendent constant i formar una canalització lateral per on discorren les aigües brutes. Per últim la connexió amb els desguassos de les finques del carrer Juan de Sada mitjançant petits orificis efectuats en les parets laterals del refugi.

Aquest refugi semblaria connectar-se amb el refugi del carrer de Roger (número 1529), però modificacions posteriors un cop acabada la guerra civil, a modificar la fesomia d'aquest refugi, per tal d'adaptar-se com a col·lector d'aigües residuals. Aquestes modificacions van comportar l'estretament de la galeria del refugi del carrer de Roger construït amb maons.

4. METODOLOGIA

El mètode de registre utilitzat ha estat el proposat per E.C. Harris i A. Carandini, mitjançant la identificació de les diferents Unitats Estratigràfiques i la seva posterior documentació gràfica. A més s'ha utilitzat el format de fotografia digital per la presa de les imatges.

El registre planimètric ha consistit en la realització de plantes a escala 1:20 de les rases. Aquests treballs planimètrics han estat realitzats pel director del control i seran impresos i entregats en format paper i en format digital.

Per la medició de cotes s'ha utilitzat un teodolit convencional, amb les mesures preses en relació al punt zero absolut, extret del mapa topogràfic de la ciutat de Barcelona, aconseguit de la pàgina web del Institut Cartogràfic de Catalunya.

El material ceràmic recuperat, s'ha rentat, siglat i emmagatzemat d'acord amb les directrius establertes pel Servei d'Arqueologia de Barcelona, amb el codi 052/17.

Pel que fa a les fotografies, aniran identificades amb el mateix codi que la ceràmica i seran numerades correlativament.

Amb l'objectiu d'homogeneïtzar les dades obtingudes, s'ha utilitzat un sistema de base de dades utilitzant el programa *FileMaker*, on s'inclouen en cada fitxa els respectius apartats de descripció, documentació i relacions estratigràfiques.

5. TREBALLS REALITZATS

Els treballs realitzats han consistit en el control visual de l'obertura de dues rases per col·locar dues noves línies elèctriques de mitja i baixa tensió al carrer de Roger, 48-74 de Barcelona.

La primera de les rases es va obrir a l'alçada del número 48 del carrer de Roger, arribava fins la cantonada amb la rambla Brasil, que correspon al número 74 del carrer de Roger, per després continuar uns metres per la rambla Brasil per anar a buscar una connexió ja existent.

El tram de la rasa del carrer de Roger té una longitud total de 120,30 metres, amb una amplada de 0,40 metres amb una profunditat de 0,70 metres. Dista 1,20 metres del límit de la vorera per no afectar l'arbrat del carrer.

Imatge de la rasa al carrer de Roger 48-74.

La rasa oberta va resseguir una línia elèctrica de baixa tensió instal·lada anteriorment, com es pot veure parcialment en les fotografies.

L'estratigrafia de la rasa està composta pel panot de la vorera de 0,20 per 0,20 per 0,04 metres, per sota d'aquest hi havia una capa de 0,07 metres de formigó, a continuació hi ha 0,9 metres de formigó sec, i per últim 0,40 metres de sauló, sumant en total els 0,70 metres de profunditat de la rasa.

Aquesta rasa del carrer de Roger, com ja hem dit, continuava per la vorera de la rambla Brasil per anar a buscar una línia ja existent on es connectarien aquestes noves línies elèctriques.

Imatge de la rasa al tram de la rambla Brasil.

Aquest tram a la rambla Brasil té una longitud de 10,28 metres per 0,40 metres d'amplada per 0,72 metres de profunditat, aquesta rasa també anava resseguint una línia de baixa tensió instal·lada anteriorment.

L'estratigrafia d'aquesta rasa és molt semblant a la descrita al tram del carrer de Roger, tenim el panot de la vorera 0,20 per 0,20 per 0,04 metres per sota 0,05 metres de formigó sec que cobreix una capa de 0,34 metres de formigó, per sota trobem una capa de 0,29 metres de sauló que cobreix la línia elèctrica anterior i d'altres serveis.

A l'altra vorera del carrer de Roger es va realitzar una segona rasa, que s'inicia a l'alçada del número 69 del carrer i continua fins a la cantonada amb el carrer Juan de Sada on es perllonga uns metres direcció oest.

Foto de la rasa al tram del carrer Juan de Sada.

La rasa es va realitzar a 0,20 metres de la façana de l'edifici que ocupa la cantonada, aquesta rasa té una longitud de 16,24 metres al carrer de Roger fins a la cantonada amb el carrer Juan de Sada, on fa 21,64 metres, fins a l'alçada del número 34 del carrer. L'amplada en els dos trams és de 0,60 metres i la profunditat de 0,70 metres.

L'estratigrafia d'aquesta rasa està composta primer pel panot de la vorera de 0,20 per 0,20 per 0,04 metres amb una capa de preparació de 0,26 metres de formigó que cobreix una capa de sauló de 0,40 metres.

La connexió entre les dues rases efectuades a tots dos costats del carrer de Roger, ja havia estat efectuada amb unes obres anteriors mitjançant una rasa que travessava el carrer d'un extrem a l'altre.

6. CONCLUSIONS

Un cop excava les dues rases per instal·lar les noves línies elèctriques, no hem documentat cap estructura relacionada amb els dos refugis antiaeris situats un al carrer Juan de Sada i l'altre al carrer de Roger i que en l'actualitat funcionen dins de la xarxa de clavegueram de la ciutat de Barcelona.

Tampoc hem documentat cap estructura i estrat d'interès arqueològic de cronologia anterior.

En cap de les dues rases hem exhaurit l'estratigrafia.

7. BIBLIOGRAFIA

AAVV. (2002). Atlas dels refugis de la guerra civil espanyola a Barcelona, editorial CLABSA / Ajuntament de Barcelona.

Carta Arqueològica de Barcelona,

<http://cartaarqueologica.bcn.cat>

<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3510>

<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3562>

ANNEXOS

PLANIMETRIES

01. Plànol de situació 1/500.

02. Plànol de detall 1/500.

INVENTARI FOTOGRÀFIC

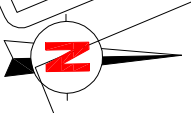
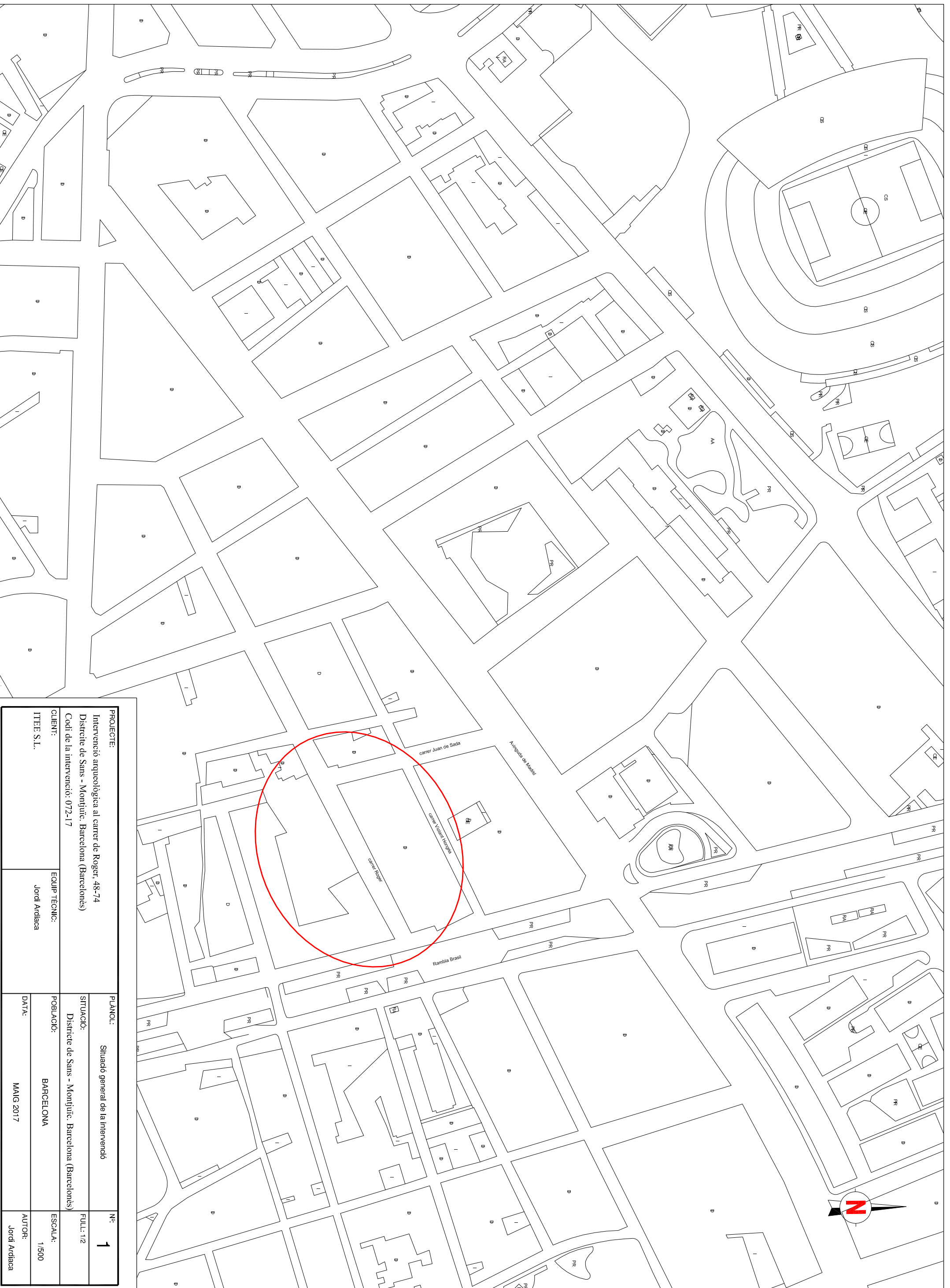
Imatge 1, vista de la rasa al carrer de Roger 48-74.

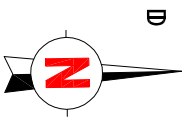
Imatge 2, vista de la rasa al tram de la rambla Brasil.

Foto3, vista de la rasa al tram del carrer Juan de Sada.

PROECTE: Intervenció arqueològica al carrer de Roger, 48-74 Districte de Sants - Montjuïc, Barcelona (Barcelonès) Codi de la intervenció: 072-17		PLÀNOL: Situació general de la intervenció		Nº: 1	
CLIENT: ITEE S.L.		EQUIP TÈCNIC: Jordi Ardaca		SITUACIÓ: Districte de Sants - Montjuïc, Barcelona (Barcelonès)	
		POBLACIÓ: BARCELONA		FULL: 1/2	
		DATA: MAIG 2017		ESCALA: 1/500	
				AUTOR: Jordi Ardaca	

PROYECTO:		PLANO:	
Intervenció arqueològica al carrer de Roger 48-74		Situació de les rases	
Districte de Sants - Monjuïc, Barcelona (Barcelonès)		Situació de les rases	
Codi de la intervenció: 052-17		Districte de Sants - Monjuïc, Barcelona (Barcelonès)	
CLIENT:	EQUIP TÈCNIC:	POBLACIÓ:	ESCALA:
ITEE S.L.	Jordi Ardiaca	BARCELONA	1/5000
		DATA:	AUTOR:
		MAIG 2017	Jordi Ardiaca
			Nº:
			2
			FULL: 22